

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора педагогічних наук,
професора Лунячека Вадима Едуардовича
на дисертаційну роботу Колос Катерини Ростиславівни
на тему «Теоретико-методичні засади проектування і використання
комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу
післядипломної педагогічної освіти»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті**

Актуальність обраної теми дослідження не викликає сумнівів. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників є важливою складовою «освіти впродовж життя», що не лише створює умови для безперервності та наступності освіти, а й виступає інструментом його оптимізації на засадах реалізації провідних педагогічних підходів. Це потребує забезпечення якісно нового рівня підвищення кваліфікації педагогічних працівників і зумовлює проектування і використання комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти (КОНС ЗППО) на основі органічного поєднання інформаційно-комунікаційних технологій і традиційних методів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, що уможливорює: багатопараметричне педагогічне моделювання з урахуванням специфіки і динаміки розвитку професійних якостей конкретного слухача; оперативне надання відомостей усім учасникам навчально-пізнавального процесу, тощо.

Щодо ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, то варто зазначити, що автор коректно формулює низку суперечностей щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-пізнавальному процесі курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Відповідно до теми дисертації К.Р.Колос чітко сформулювала науковий апарат дослідження, застосувала доцільні методи науко-

вого пошуку, що дало можливість успішно досягнути поставленої мети. Всі завдання, поставлені у дисертації, повністю виконані. Досить змістовним і вагомим є предмет захисту. Дослідження правильно сплановане і грамотно виконане, логічно викладені його результати.

Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел.

У вступі висвітлено науковий апарат дослідження, формулюється наукова, теоретична і практична значущість дослідження, наводяться дані про його апробацію і впровадження.

У першому розділі ґрунтовно та послідовно розкриваються наукові положення, які визначили понятійно-термінологічний апарат дослідження. Варто погодитися з твердженням автора про те, що комп'ютерно орієнтоване навчальне середовище закладу післядипломної педагогічної освіти можна розглядати як керований, штучно та цілеспрямовано побудований простір, у якому розгортається навчально-пізнавальний процес із використанням інформаційно-комунікаційних технологій і створені необхідні та достатні умови для його учасників щодо ефективного здійснення підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Дисертантом грамотно визначено основні характеристики комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти. Уточнено основні методологічні підходи до формування та розвитку КОНС ЗППО.

На основі аналізу теоретичних напрацювань науковців і дослідження прогресивних практик у застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій у ЗППО України та за кордоном виділено особливості та сучасні тенденції у використанні комп'ютерно орієнтованих засобів навчання в післядипломній педагогічній освіті України та у зарубіжних країнах. Акцент зроблено на розвитку ІКТ-компетентності вчителів як важливої складової їхньої професійної компетентності, що стало підґрунтям формування загальної методики дослідження.

Другий розділ присвячено обґрунтуванню прогностичних аспектів проектування КОНС ЗППО.

Автором побудовано процедуру проектування КОНС ЗППО, що передбачає: 1) обґрунтування дидактичних вимог до КОНС ЗППО, педагогічних моделей інтеграції КОНС ЗППО у навчально-пізнавальний процес курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників і побудови факторно-критеріальної моделі оцінювання ефективності комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти; 2) моделювання; 3) здійснення типології компонентного складу КОНС ЗППО; 4) встановлення характеристики взаємозв'язків компонентів і учасників КОНС ЗППО; 5) побудови методичної системи використання КОНС ЗППО; 6) проведення педагогічного експерименту.

Особливої уваги заслуговує те, що дидактичні вимоги до комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти автор формулює на основі та для задоволення освітніх (професійних) вимог (інтересів, потреб, запитів) учасників навчально-пізнавального процесу курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників у КОНС ЗППО.

Характерними дидактичними вимогами до комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти у дисертації визначено, насамперед, вимоги до цілей, змісту, завдань, засобів і форм КОНС ЗППО. Автор зазначає, що успішність здійснення НПП у цьому середовищі значно залежить від створення комфортних умов для збереження здоров'я, урахування професійних і особистісних характеристик слухачів, оновленої ролі викладача в навчально-пізнавальному процесі комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти тощо.

Автор дослідження обґрунтовує, що запровадження та використання особистісно орієнтованої, інформаційно-пізнавальної, багатовекторної моделей інтеграції комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти в НПП курсів підвищення кваліфікації педагогіч-

них працівників дозволяє системно організувати навчально-пізнавальний процес у КОНС ЗППО, взявши за основу одну з моделей, інші можуть розглядатися як її структурні підмоделі.

У третьому розділі дисертанткою реалізовано проектування КОНС ЗППО через моделювання зазначеного середовища, здійснення типології та виявлення характеристик взаємозв'язків компонентів КОНС ЗППО. Так, моделювання комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти реалізовано через побудову системи моделей зазначеного середовища: моделі добору компонентів, що відображає процес і критерії добору компонентів КОНС ЗППО; структурно-функційну модель; процедурну модель.

У четвертому розділі К. Р. Колос надано розроблену методичну систему використання комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти в процесі підвищення кваліфікації педагогічних працівників, що враховує цільовий, змістовий і технологічний компоненти.

Автором виокремлено комп'ютерно орієнтовані засоби і на прикладах показане їх застосування для здійснення планування й реалізації індивідуальних траєкторій підвищення кваліфікації слухачів на всіх рівнях НПП у комп'ютерно орієнтованому навчальному середовищі закладу післядипломної педагогічної освіти, а саме на рівні курсів підвищення кваліфікації, навчального плану, тематичного модуля, навчального заняття тощо.

У п'ятому розділі дисертації автором висвітлено педагогічний експеримент і проаналізовано його результати. Надані матеріали щодо експериментальної перевірки методики використання спроектованого комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти у процесі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Заслужують позитивної оцінки дослідницькі матеріали, пов'язані з упровадженням методики використання КОНС ЗППО у процесі підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Автор переконливо доводить, що впро-

вадження розробленої методичної системи сприяє підвищенню рівня ефективності КОНС ЗППО.

Достовірність одержаних результатів забезпечується доцільно обраними методологічними й теоретичними підходами, застосованими методами дослідження, результатами його апробації.

Розв'язання поставлених завдань дозволили отримати ряд нових результатів, які мають важливе теоретичне і практичне значення. До таких слід віднести елементи наукової новизни, що знайшли відображення у загальних висновках і рекомендаціях, що свідчать про завершеність дисертації і дає можливість розглядати її як авторське досягнення.

Загальні висновки повністю відповідають завданням дослідження.

Результати виконаного дослідження досить повно висвітлені в 44 публікаціях (20 статей у виданнях, уключених до міжнародних наукометричних баз) автора, серед яких: 1 одноосібна монографія; 20 статей у наукових фахових виданнях України, 2 статті в зарубіжних виданнях, 18 статей і тез в інших наукових виданнях; 1 навчальна й 1 робоча програми, 1 практичний посібник. Загальний обсяг авторського доробку – 69,37 д. а.

Зміст автореферату відповідає змісту дисертаційної роботи.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в роботі вперше в українській педагогіці узагальнено, систематизовано та розкрито основні характеристики КОНС ЗППО, теоретично обґрунтовано та розроблено процедуру проектування комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти, дидактичні вимоги до КОНС ЗППО, систему моделей комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти (модель процесу добору компонентів КОНС ЗППО, структурно-функційну і процедурну моделі КОНС ЗППО), факторно-критеріальну модель оцінювання ефективності комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти, педагогічні моделі інтеграції КОНС ЗППО в навчально-пізнавальний

процес курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, типологію компонентного складу КОНС ЗППО, розроблено методичну систему використання комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти, визначено особливості та тенденції у використанні комп'ютерно орієнтованих засобів навчання в післядипломній педагогічній освіті України та зарубіжних країн; уведено до наукового обігу поняття «комп'ютерно орієнтоване навчальне середовище закладу післядипломної педагогічної освіти»; удосконалено змістове наповнення ІКТ-підготовки учасників навчально-пізнавального процесу курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників та уточнено поняття «педагогічні моделі інтеграції комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти в навчально-пізнавальний процес курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників», «ефективність комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти», «структурно-функційна модель комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти»; набули подальшого розвитку теоретико-методичні засади створення та розвитку комп'ютерно-орієнтованого навчального середовища, електронного науково-освітнього інформаційного простору для комп'ютерної підтримки освіти, навчання й тренування в умовах розвитку інформаційного суспільства та переходу до суспільства знань, зокрема в частині, що стосується проектування та використання КОНС ЗППО в процесі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Вагому практичну значущість мають: розроблений автором та впроваджений у навчально-пізнавальний процес курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників навчально-методичний комплекс, що включає навчальну й робочу програми спецкурсу «Використання ІКТ у професійній діяльності академічного та адміністративного персоналу закладу післядипломної педагогічної освіти», дистанційний курс (<http://elearning.easygenerator.com/3c3590cc->

4d9b-422d-9584-70120e39b283/) і практичний посібник «Google Sites (Сайти) як засіб узагальнення професійного досвіду педагогічного працівника».

Матеріали дослідження можуть бути використані в навчальному процесі закладів різних рівнів освіти для розвитку ІКТ-компетентності викладачів і керівників освіти, як важливої складової їх професійної компетентності, формування комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти, удосконалення організації та безпосереднього здійснення НПП курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, розширення доступу до якісних електронних освітніх ресурсів, удосконалення добору компонентів КОНС ЗППО та використання їх учасниками цього середовища в своїй професійній діяльності.

Зауваження щодо змісту дисертації. Оцінюючи дисертаційне дослідження К. Р. Колос в цілому позитивно, можна вказати на певні дискусійні положення дисертаційної роботи та висловити деякі зауваження та пропозиції.

1. У роботі надано в цілому ґрунтовний аналіз джерел з проблематики дослідження. Однак, з нашої точки зору, бажано б було більш чітко сформулювати позицію автора за результатами наведених у дисертації теоретичних пошуків. Більш широкою джерельною бази потребує також висвітлення зарубіжного досвіду, який представлений у першому розділі. Крім того, доцільно було б більше уваги приділити генезису процесів інформатизації освіти в Україні, зокрема низці програм, що реалізовувалися на державному і місцевому рівні наприкінці ХХ – початку ХХІ ст.

2. При розгляді автором загальнонаукових і конкретнаукових підходів недостатня увага приділена андрагогічному підходу, як вагомій методологічній складовій освіти дорослих (с.35 – 36 та ін.). Аналогічне зауваження стосується висвітлення основних положень кваліметричного підходу, який був основним при створенні запропонованої К.Р.Колос факторно-критеріальної моделі оцінювання ефективності комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти .

3. У роботі К.Р.Колос акцент зроблено на створенні КОНС закладу післядипломної педагогічної освіти, перш за все ІППО. Разом із тим, зважаючи на диверсифікацію процесів у системі післядипломної педагогічної освіти, про що йде мова у проекті Закону України «Про освіту» та інших нормативних документах, бажано б було розширити зміст рекомендацій наданих автором для можливості їх використання у ВНЗ, які здійснюють відповідну діяльність згідно з ліцензіями, що дозволяють проводити підвищення кваліфікації.

4. У дисертації доцільно було б уточнити, який інструментарій використовувався автором для вимірювання запропонованих нею показників в межах кожного критерію, наведеного у факторно-критеріальній моделі оцінювання ефективності комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти .

5. Слід наголосити, що підрозділ 3.1.1 третього розділу переобтяжений інструктивними матеріалами щодо використання програмного забезпечення, що використовується у КОНС ЗППО. У підрозділі 3.2.2. забагато уваги приділено опису загальновідомих аспектів, що стосуються Веб-сайтів з освітянським контентом. У підрозділі 4.4 багато матеріалів інструктивного характеру, які більш доцільно було б навести у додатках до дисертації тощо.

6. У роботі (підрозділ 4.3 четвертого розділу) доцільно було б навести приклади, як використовується у КОНС ЗППО прикладне програмне забезпечення у процесі підвищення кваліфікації вчителів – предметників і керівників навчальних закладів. Це б дозволило збільшити науково-практичну цінність роботи. У той же час, забагато уваги приділено досвіду Житомирського ОППО, який бажано було б надавати у порівнянні з напрацюваннями інших ОППО України.

7. Необхідно також звернути увагу на те, що в матеріалах дисертації і автореферату не відображена кількість осіб, які взяли участь у педагогічному експерименті, що ускладнює обґрунтування репрезентативності наведених наукових результатів.

Втім зроблені зауваження і побажання не є принциповими і не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи Колос Катерини Ростиславівни «Теоретико-методичні засади проектування і використання комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти»

Загальний висновок: Дисертація є самостійною і завершеною роботою, яка розв'язує важливу й актуальну наукову проблему теоретичного обґрунтування проектування та розроблення методики використання комп'ютерно орієнтованого навчального середовища закладу післядипломної педагогічної освіти. Висловлені зауваження носять частковий характер і не є принциповими.

Дисертаційне дослідження має важливе значення для інтенсифікації НПП у закладах післядипломної педагогічної освіти, вчасного й оперативного реагування на освітні реформи, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню рівня розвитку ІКТ-компетентності як важливої складової професійної компетентності слухачів у курсовий і міжкурсний періоди.

Робота відповідає вимогам п. 9–13 «Порядку присудження наукових ступенів». Зміст дисертаційного дослідження, засоби, методи, що використовуються в ньому, та основні наукові результати, що одержані в роботі, відповідають профілю спеціальності 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті. На підставі всього зазначеного вважаю, що Колос Катерина Ростиславівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри креативної педагогіки
і інтелектуальної власності Української
інженерно-педагогічної академії

В. Е. Лунячек

